

Samosprávy a infozákon

[Ondrej Dostál](#) [1]

06.03.2013

Zhruba o rok bude na Slovensku prebiehať pohnutá verejná diskusia, akým spôsobom zmeniť zákon o slobodnom prístupe k informáciám. Reálne hrozí, že na jej konci budeme svedkami dosiaľ najväznejšieho oklieštenia práva občanov na informácie.

Presadenie infozákona patrí spolu so založením Ústavu pamäti národa k historickým počinom Jána Langoša, ktorými spolu so svojimi kolegami zmenil tvár slovenskej spoločnosti. Dovtedy v podstate len deklarované právo na informácie sa stalo reálne vymožiteľným a začalo sa široko uplatňovať. A prakticky okamžite sa stal trňom v oku politikov a úradníkov. Najmä takých, ktorí nie sú radi, keď sa im niekto pozerá na prsty. Je len logické, že od začiatku existujú tlaky na jeho zmenu. Zámienky bývajú rôzne. Najčastejšie však prílišné zaťaženie úradov vybavovaním žiadostí o informácie a šikanovanie úradov kverulantmi a notorickými žiadateľmi o rôzne bizarné informácie.

Nič nového pod slnkom

Volanie po zmene infozákona sa objavilo už mnohokrát. Nikdy nebolo úplne jasne a jednoznačne sformulované, čo všetko by sa malo zmeniť a ako presne, ale jasná bola vždy snaha posilniť postavenie (jazykom zákona povedané) povinných osôb voči žiadateľom, čiže úradov voči občanom. Vždy sa však veľmi hlasno ozvala občianska verejnosť a politická moc sa radšej vyhla konfrontácii a do zásadnejších zmien infozákona nešla.

Obavy o možné reštriktívne zásahy do práva na informácie existovali pri každom otvorení infozákona. Dokonca aj pri návrhoch noviel, ktoré upravovali parciálne záležitosti typu špecifickej úpravy poskytovania informácií osobám so zmyslovým postihnutím. Vzhľadom na bežnú prax slovenského parlamentu totiž nikdy nemožno vylúčiť, že sa tesne pred záverečným hlasovaním kdesi vynorí pozmeňujúci návrh, ktorý zásadným spôsobom zmení schvaľovaný zákon bez toho, aby k návrhu mohla prebehnúť akákoľvek verejná diskusia.

Prečo práve samospráva?

Zmena infozákona je znovu na programe dňa. Či – aby sme boli presní – na programe roka. Vláda uznesením z 21. novembra 2012 uložila ministrovi spravodlivosti predložiť do 31. marca 2014 návrh novely zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Za bezprostredným impulzom k schváleniu tohto zámeru tentoraz stojí samospráva. Spomínané uznesenie totiž bolo súčasťou balíka uznesení, ktoré vláda schválila počas prerokovávania bodu *Správa o niektorých problémoch v oblasti územnej samosprávy a návrhy na ich riešenie*.

Samosprávy majú s infozákonom problém dlhodobo. Tvrdia, že ich zaťažuje a že plnenie povinností vyplývajúcich z infozákona predstavuje pre ne väčší problém než napríklad pre štátnu správu. Bolo by nespravodlivé tvrdiť, že všetky samosprávy sa k infozákonu správajú nepriateľsky. Existujú aj pozitívne príklady, kde samosprávy idú v transparentnosti ďaleko nad rámec toho, čo je nevyhnutné na základe zákona, a ich skúsenosti môžu slúžiť ako nasledovniahodný príklad nielen pre iné mestá a obce, ale pre všetky povinné osoby, ba dokonca ukazujú cestu k žiaducim zmenám legislatívy.

Existujú však aj prípady úplne opačné. Prípady opakovaného nerešpektovania infozákona samosprávami. Mnohým samosprávnym samovládcom možnosť pozerat' sa im na prsty reálne znepríjemňuje život. Kým na celoštátnej úrovni funguje vláda pod ovel'a väčším dohľadom parlamentnej opozície, celoštátnych médií i celej verejnosti, na úrovni samospráv miest a obcí sa mnohé veci dejú v takpovediac v informačnom závetrí a práve využívanie infozákona často narúša stojaté vody komunálnej politiky.

Preto asi nie je úplne náhodné, že impulz k prehodnoteniu infozákona prišiel z prostredia Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS). Ficova vláda sa rada chopila zámienky niečo s tým otravným zákonom urobiť, keď už samospráva volá po jeho zmene. Ved' vlastne len vychádza v ústrety hlasom prichádzajúcim zdola.

Vzájomné alibi

Zaujímavosťou je, že zo strany ZMOS zaznela požiadavka na zmenu zákona iba vo veľmi obmedzenom a jasne konkretizovanom rozsahu. Vládou prerokovaná *Správa o niektorých problémoch v oblasti územnej samosprávy* obsahuje aj návrhy na legislatívne opatrenia vychádzajúce z priorit snemu a záverov Rady ZMOS, z ktorých jeden sa týkal aj infozákona, a to nasledovne: „*V zákone o slobodnom prístupe k informáciám stanoviť spodnú hranicu pre zverejňovanie zmlúv, objednávok a faktúr na úroveň 1.000 eur a z režimu povinne zverejňovaných zmlúv vyňať zmluvu uzatváranú obcou v súlade so všeobecne záväzným nariadením obce, ak toto záväzne upravuje podstatné náležitosti a podmienky pre uzatváranie zmlúv.*“

Do schváleného uznesenia vlády sa však dostala podstatne širšia formulácia. Vláda uložila ministrovi spravodlivosti predložiť návrh novely zákona o slobodnom prístupe k informáciám „*s cieľom riešiť problémy vyplývajúce z aplikačnej praxe vrátane problémov orgánov územnej samosprávy pri vykonávaní tohto zákona*“. Riešiť problémy vyplývajúce z aplikačnej praxe je presne to, po čom bažia duše odporcov infozákona už dvanásť rokov a pod čo sa môže skryť prakticky čokoľvek.

Pripomeňme len, že predkladateľom celého materiálu, a teda aj príslušného uznesenia, bol sám predseda vlády a že tento bod vláda prerokovala v prítomnosti celej generality ZMOSu aj predsedov vyšších územných celkov. Vláda a samosprávy si tak v snahe oklieštit' infozákon poskytli vzájomné alibi. Fico sa môže vyhovárať, že ide meniť infozákon na žiadosť ZMOSu. A ZMOS sa môže tváriť, že z jeho strany zaznela len požiadavka na konkrétne drobné zmeny a že sa na základe toho vláda rozhodla pripraviť rozsiahlejšiu novelu, to už je predsa jej vec.

V stopách „zjavnej nerozumnosti“

Infozákon sa tak ocitá zrejme v najväčšom ohrození za celú svoju existenciu. Doteraz existovali obavy, že sa niekto pokúsi pozmeňujúcim návrhom k inak neškodným novelám prepašovať do infozákona nejaké problematické ustanovenia. Teraz má na budúci rok plánovaná novela snahu o oklieštenie práva na informácie zapísanú v rodnom liste.

Útok sa môže začať. V médiách sa už ozýva hlasná delostrelecká príprava v podobe článkov o šikanovaní úradov občanmi. Ťažko asi spochybníť, že sa nájdú aj kverulanti, ktorí žiadajú o informácie samoučelne, či dokonca so zámerom skomplikovať život úradom. Ak aj odhliadneme od toho, že aj opačných príkladov neochoty úradov poskytovať informácie korektným spôsobom by sa našlo prinajmenšom porovnateľne, podstatné je, že správnym riešením iste nebude dať úradom právo rozhodovať, ktoré informácie poskytnúť a ktoré nie, prípadne komu áno a komu nie.

Pred šiestimi rokmi sa poslankyňa SMERu Edita Angyalová pokúsila do infozákona dostať ustanovenie, podľa ktorého by úrady mohli odložiť žiadosť o informácie, ktorá je zjavne nerozumná. Posúdenie toho, čo je zjavne nerozumné, by ostalo na úradoch. Jej návrh sa vo februári 2007 nepresadil, lebo ho po kritike sama stiahla. Ak sa vláda budúci rok vláda pokúsi presadiť čosi podobné alebo iným spôsobom umožňujúce úradníkom subjektívne posudzovať infožiadosti, bude to popretie základných princípov infozákona. Princípov, ktoré hovoria, že čo nie je tajné, je verejné, že právo na informácie má každý a že úrady nemajú právo skúmať dôvody, pre ktoré žiadatelia o informáciu žiadajú. Škody, ktoré by takéto narušenie základných princípov infozákona mohlo napáchať, by boli oveľa vážnejšie, než úľava, ktorú by niektorým úradom poskytlo od kverulantov.

Aktívne zverejňovanie

Správnou cestou nie je sťažovanie prístupu k informáciám, ale aktívne zverejňovanie čo najväčšieho množstva informácií na webstránkach úradov v prehľadnej forme umožňujúcej jednoduché vyhľadávanie informácií. Čím viac informácií bude takto zverejnených, tým menej budú mať ľudia dôvod obracať sa na úrady s otázkami, na ktoré si budú vedieť bez problémov a rýchlejšie nájsť odpoveď sami. A prospeje to aj úradom, ktoré budú môcť žiadateľov vybavovať jednoduchšie a rýchlejšie tým, že im zašlú odkaz na informáciu, ktorú už majú zverejnenú na svojom webe.

Jediný, kto by z toho prospech nemal, sú tí úradníci a politici, ktorí majú záujem na obmedzení infozákona. Ako to myslí vláda, uvidíme najneskôr do roka a do dňa.

Autor pôsobí v [Konzervatívnom inštitúte M. R. Štefánika](#) [2].

[Článok bol publikovaný v Konzervatívnych listoch 02/2013.](#) [3]

Tagy: [infozákon](#) [4]

[vláda](#) [5]

[samospráva](#) [6]